

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Николай Колев

Секция по гражданскоправни науки, Институт за държавата и правото при БАН

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

професионално направление 3.6. Право

докторска програма *Гражданско и семейно право*

Автор: *Димо Петков Хаджиев*

Тема: *„Придобиване на вещни права чрез конститутивни съдебни решения“*

Научен ръководител: *проф. д-р Люба Панайотова-Чалъкова – ПУ „Паисий Хилендарски“*

1. Общо описание на представените материали

Със Заповед № Р33-2644 от 30.06.2021 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема **„Придобиване на вещни права чрез конститутивни съдебни решения“** за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право, докторска програма Гражданско и семейно право. Автор на дисертационния труд е Димо Петков Хаджиев – докторант в редовна форма на обучение към катедра „Гражданскоправни науки“ с научен ръководител проф. д-р Люба Панайотова-Чалъкова, ПУ „Паисий Хилендарски“.

Представеният от Димо Петко Хаджиев комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл. 36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, включва следните документи:

- молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд;
- автобиография в европейски формат;
- протокол от катедрения съвет, свързан с докладване на готовността за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;

- дисертационен труд;
- автореферат;
- списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- копия на научните публикации;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
- справка за спазване на специфичните изисквания на съответния факултет.

Докторантът е приложил 5 броя публикации по темата на дисертационния труд.

Представеният дисертационен труд и съответните други документи отговарят на приложимите нормативни изисквания.

2. Кратки биографични данни за докторанта

През 2011 г. г-н Димо Хаджиев е завършил Финансово – стопанска гимназия „Атанас Буров“ – Хасково, а през периода 2011 г. – 2016 г. завършва висше юридическо образование в Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“. От 21.02.2019 г. развива преподавателска дейност като асистент по вещно право в същия университет. Работил е като юрисконсулт в Община Ивайловград, а от началото на 2018 г. и понастоящем работи като консултант в кантората на нотариус Светлана Кирилова, град Пловдив. Представил е 5 научни публикации по темата на дисертацията.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Представеният дисертационен труд разработва в рамките на цялостно монографично изследване редица важни институти, в които се наблюдава придобиване на вещни права въз основа на конститутивни съдебни решения. Представената дисертация засяга различни институти в общата уредба на гражданскоправните сделки, облигационно право, вещно право, семейно и наследствено право и граждански процес, като всеки един от тези институти поставя актуални правни проблеми пред теорията и практиката. С това докторантът задоволява необходимостта от навременно изследване на институти, които намират широко приложение в съдебната практика. На критичен анализ е поставена българската доктрина и съдебна практика. Всеки един от разгледаните институти поставя специфични правни проблеми, присъщи само на него, и авторът се спира и представя своето становище.

4. Познаване на проблема

Докторантът демонстрира задълбочено познаване на поставената проблематика и с представения дисертационен труд той доказва способностите си за самостоятелен и задълбочен научен анализ. В работата са обхванати всички познати съчинения на български език и

водещи съчинения на чуждестранни автори, както и публикуваната и достъпна съдебна практика. Отделено е необходимото внимание на теоретичните дискусии и противоречивата практика на съдилищата по поставените въпрос, като авторът е аргументирал и своето становище.

5. Методика на изследването

Въпросът за придобиването на вещни права чрез конститутивни съдебни решения е изследван чрез историческия, сравнителноправния, критико-аналитичния, нормативния, нормативно-логическия и индуктивния методи. Използването на всеки един от тези методи не е самоцелно, а е подчинено на поставените цели на изследването – изясняване на правната същност, фактическия състав и последиците от придобиването на вещни права чрез конститутивни съдебни решения, както и съотношението му с други институти на гражданското и търговското право. Избраната методика на изследване позволява постигане на поставената цел и получаване на адекватен отговор на задачите, решавани в дисертационния труд.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Общият обем на дисертационния труд е 248 страници. Направени са 442 бележки под линия. Използвани са общо 288 съчинения, от които 258 на български език и 30 на английски, френски, немски, италиански и руски език.

Структурата на дисертацията е подходяща. Тя включва увод, четири глави, заключение и библиография; обемът на всяка от главите е съразмерен спрямо останалите, както и пропорционален на цялостния обем на работата, което създава приятното впечатление за добре осмислен и премерен подход към проблема и неговия анализ.

След въведението към труда анализът в Глава Първа започва с понятието за преобразуващите права като една от предпоставките за постановяване на конститутивното съдебно решение. Съществена част в Глава Първа е отделена на анализа на конститутивните съдебни решения като способ за придобиване на вещни права – тяхната същност, фактически състав и видове. Изясняването на тези въпроси поставя необходимата теоретична основа за последващия анализ на отделните хипотези на конститутивни съдебни решения, който се съдържа в останалите глави на дисертацията.

Централно място в изследването заемат въпросите относно конститутивните съдебни решения по чл. 19 ЗЗД; чл. 27 – 33 ЗЗД; чл. 87, ал. 3 ЗЗД; чл. 227 ЗЗД; чл. 33 ЗС; чл. 34, ал. 1 ЗС; чл. 66, ал. 1 ЗС; чл. 199 ЗУТ; чл. 24, ал. 4 СК; чл. 29 СК; чл. 55 СК; чл. 12, ал. 2 ЗН; чл. 30 ЗН; чл. 37 ЗН; чл. 69, ал. 1 ЗН; чл. 303 – 304 ГПК; чл. 349 ГПК; чл. 362 ГПК.

Глава Ввтора е посветена на анализ на конститутивни съдебни решения като способ за придобиване на вещни права в областта на гражданското право – обща част, облигационното и вещното право. Авторът отделя детайлно внимание на унищожаването на договорите с вещен ефект, постановено по реда на чл. 27 – 33 ЗЗД, развалянето на двустранни договори по реда на чл. 87, ал. 3 ЗЗД и отмяната на дарение по чл. 227, ал. 1 ЗЗД като способности за придобиване на вещни права. Анализът в тази глава продължава със съдебното решение по чл. 19, ал. 3 ЗЗД и по чл. 33, ал. 2 ЗС. С присъщата му научна последователност и етика докторантът точно и детайлно изяснява особеностите на всяко едно от тези конститутивни съдебни решения.

Глава Трета е посветена на конститутивните иски в областта на семейното право – чл. 29, ал. 1 – 3, чл. 24, ал. 4 СК, чл. 55 СК, както и в областта на наследственото право – чл. 30, ал. 1 ЗН, чл. 12, ал. 2 ЗН.

В Глава Четвърта се съдържа анализът на конститутивното съдебно решение по чл. 349, ал. 1 – 2 ГПК, отмяната на влезли в сила конститутивни съдебни решения с вещен ефект по реда на чл. 303 – 304 ГПК и обезсилването на конститутивни съдебни решения с вещен ефект като способности за придобиване на вещни права.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

В българската правна теория въпросите относно конститутивните съдебни решения като способ за придобиване на вещни права са предмет на статии и студии и като част от учебници и монографии, разглеждащи отделните иски, но трябва да се отбележи, че представеният дисертационен труд е първото задълбочено съвременно съчинение, което разглежда в пълнота тези въпроси. Като такова съчинението съдържа и първото систематично цялостно изследване на този въпрос, което само по себе си определя неговия приносен характер. Трябва да се отбележи също така, че темата има интердисциплинарен характер, понеже при анализа на поставените проблеми неизбежно се засягат въпроси на общата теория на гражданското право, облигационно право, вещно право, семейно и наследствено право, граждански процес. Докторантът не се е притеснил от това предизвикателство и според мен успешно се е справил с необходимостта от комплексен интердисциплинарен подход към поставените въпроси, което показва дълбочината на познанията му и способността му за научен анализ. За широтата на анализа са допринесли и резултатите от използването на историческия и сравнителноправния методи на изследване, чието използване трябва да се оцени като достойнство на труда.

Докторантът разработва поставените въпроси задълбочено, като проявява способностите си за детайлен и критичен анализ. Г-н Хаджиев застъпва собствено разбиране по дискуссионните моменти и не се притеснява да аргументира критичната си позиция към действащата правна уредба и към застъпените в доктрината или практиката становища, когато ги намира за неправилни, несправедливи или неподходящи. Тезите, застъпени от автора, са добре и последователно аргументирани. В основата на неговия анализ е постигането не само на научна обосновааност на изводите, но и на тяхната съобразеност с изискванията на житейската справедливост и добросъвестността. Авторът заслужава адмирации, защото неговите тези и заключения осмислят и пречупват конститутивните съдебни решения като способ за придобиване на вещни права през призмата на нуждите на съвременното правоприлагане и договорна практика.

В дисертационния труд е използван значителен научен апарат – общо 288 съчинения, от които 258 на български език и 30 на английски, френски, немски, италиански и руски език. При изследването си докторантът е анализирал цялата съвременна българска правна литература по поставените въпроси, разглеждайки становищата на отделните автори, изяснявайки противоречията в тях и в много случаи допълвайки ги със собствени аргументи, а там, където не възприема определени техни виждания, спори с тях, като спорът се отличава с коректност към застъпваните тези и обоснована критика. Прави впечатление, че по всеки един дискуссионен въпрос авторът изяснява представените в теорията становища и винаги изразява и обосновава своето лично становище; този подход без съмнение заслужава похвала.

Като достойнство на съчинението трябва да се посочи и подробният анализ на относителна съдебна практика. Темата на дисертационния труд предполага такъв анализ и авторът не е пренебрегнал становищата, застъпени от съдилищата, а напротив – отделил е сериозно внимание на тях. Това показва практическата полза от дисертационния труд, както и уменията на автора да включи в анализа си аргументи, изведени от конкретни практически казуси, които са станали предмет на съдебни решения.

Трудът съдържа редица теоретични приноси, освен основния, който вече посочих по-горе – първо съвременно монографично съчинение, посветено на конститутивните съдебни решения като способ за придобиване на вещни права.

Като важни приноси трябва да бъдат посочени съпоставката между придобиването на вещни права чрез конститутивни съдебни решения и другите придобивни способности (оригинерни или деривативни); разграничаването на вещния и облигаторния ефекти, които пораждаат някои от влезлите в сила конститутивни съдебни решения; анализът относно правното

положение на разпоредителната сделка по чл. 24, ал. 4 СК и разглеждането на конститутивното съдебно решение по чл. 24, ал. 4 СК като способ за придобиване на вещни права в режим на СИО от двамата съпрузи; анализът на конститутивните съдебни решения с обратно действие като способ за придобиване на вещни права.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторантът е докладвал 5 публикации по темата на дисертацията – статии, публикувани в издания с научна редакция. Приложените статии още веднъж доказват умението на докторанта да тълкува и анализира актуални и съществени правни проблеми и да достига до изводи, които са и с практическо значение.

Докторантът е участвал с доклади по темата на дисертацията в три конференции.

9. Лично участие на докторанта

Представеният дисертационен труд представлява оригинално и самостоятелно изследване на докторанта, подготвено под научното ръководство и напътствия на неговия уважаван научен ръководител проф. д-р Люба Панайотова-Чалъкова. При прегледа на предоставените материали не съм открил наличие на плагиатство.

10. Автореферат

Представеният автореферат е подготвен според приложимите нормативни изисквания и отразява основните резултати, постигнати в дисертацията. В структурно отношение той се припокрива със структурата на дисертационния труд, като представя в синтезиран вид разглежданите в дисертацията проблеми на конститутивните съдебни решения като способ за придобиване на вещни права и техния критичен анализ, както и направените от докторанта изводи по така поставените проблеми.

11. Критични забележки и препоръки

Препоръчвам на автора при бъдещо публикуване на работата да обърне внимание на конститутивното съдебно решение по чл. 211 във връзка с чл. 210 ЗЗД. Произходът на тези искове може да се потърси още в римското частно право – т.нар. *actio finium regundorum*. Потестативното право по чл. 210 ЗЗД възниква при специални предпоставки и се упражнява в специален преклузивен срок по чл. 211 ЗЗД. Заслужава да се направи съпоставка на конститутивното съдебно решение по чл. 211 ЗЗД с това по чл. 87, ал. 3 ЗЗД и да се прецени дали искът по чл. 211 ЗЗД е специален и изключва този по чл. 87, ал. 3 ЗЗД.

На следващо място, може да се помисли дали съдебното решение за прекратяване на договора за гражданско дружество по чл. 363, буква „д“ ЗЗД може да има освен облигационно действие също и конститутивно действие по отношение на придобиване и изгубване на вещни права. Считаю, че такова действие би могло да бъде налице, включително и с оглед на уговорките в договора за гражданско дружеството по отношение на последиците от неговото прекратяване.

Заслужава да се обърне внимание на някои специални правила относно конститутивните съдебни решения, разгледани в дисертационния труд. Така например, интерес представлява съдържанието на правилата по чл. 367 ЗЗД и чл. 341 ТЗ и съотношението им с общата уредба на унищожаемостта на договорите по ЗЗД.

Авторът може да обърне допълнително внимание и на отстраняването на различни технически грешки (например пълен и непълен член, пунктуация и пр.). Разбира се, тези технически грешки нямат отношение към съдържанието на работата по същество, но все пак отстраняването им би допринесло за цялостното положително възприятие на читателя от представения му задълбочен труд.

12. Лични впечатления

Личните ми впечатления от докторанта са единствено и изцяло положителни. Познавам г-н Хаджиев като задълбочен, сериозен и широко скроен юрист с богата правна култура и познания не само в областта на гражданското и търговското право, но и на граждански процес. Наред с това, г-н Хаджиев има и богат и полезен практически опит като консултант в нотариална кантора. Вероятно това съчетание между теоретически познания и практически опит е в основата на неговия разчупен и гъвкав изследователски подход, който държи сметка за нуждите на правоприлагането.

13. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Убедено препоръчвам на г-н Хаджиев дисертационния труд да бъде публикуван под формата на монографично изследване поради ползата, която той ще донесе не само на преподавателите по право и научните работници, но и на практикуващите юристи и студентите по право.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания

на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Юридически факултет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантът Димо Хаджиев **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност Гражданско и семейно право, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** на Димо Петков Хаджиев в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право, докторска програма Гражданско и семейно право.

02.09.2021 г.

Рецензент: .....

доц. д-р Николай Колев